

Hoe je Babylon zegt

EEN MEMOIR **HOE JE**
BABYLON ZEGT

Safiya Sinclair

Uit het Engels vertaald door
Lisette van Eijk en Fannah Palmer

Uitgeverij Podium
Amsterdam

Oorspronkelijke titel *How to Say Babylon*

Oorspronkelijke uitgever Simon & Schuster

© 2023 Safiya Sinclair

© 2023 Nederlandse vertaling Lisette van Eijk en Fannah Palmer /

Uitgeverij Podium

Advies Astrid Huisman

Omslagontwerp bij Barbara

Foto auteur Beowulf Sheehan

ISBN 978 94 6381 212 2

www.uitgeverijpodium.nl

*Voor Ife en Shari en Cataleya
en
Zij die nog moet komen*

Zon die schijnt maar 't is niet licht
Pot staat op, niet genoeg kost,
Rivier overstroomt maar water schaars
Regen valt maar grond houdt dorst

– LOUISE 'MISS LOU' BENNETT

Aan de rivieren van Babel, daar zaten wij,
ook weenden wij als wij aan Sion dachten.
Wij hadden onze harpen gehangen
aan de wilgen die daarbinnen zijn.
Toen zij die ons gevangenhielden, daar woorden van een lied
van ons verlangden,
en wie ons omvergeworpen hadden, blijdschap:
Zing voor ons een van de liederen van Sion!
zeiden wij: Hoe zouden wij een lied van de Heere zingen
in een vreemd land?

– PSALM 137

De Caribische realiteit lijkt op de levendigste verbeelding.

– GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

Noot van de auteur

Het geheugen is een rivier. Het geheugen is een kiezelsteentje op de bodem van de rivier, glibberig van het mos van onze geleefde uren. Het geheugen is een zijarm, een brak stroompje op de weg terug naar de oceaan die het verzon. Het geheugen is de zee. Het geheugen is het huis op het strand met de rode deur waar ik doorheen ben gestapt, terwijl ik probeerde me de geschiedenis van de golven te herinneren.

Met het vertellen van dit verhaal heb ik mijn rivier helemaal naar zee gevolgd, zo dicht mogelijk langs mijn herinneringen van de mensen, plekken en gebeurtenissen die mijn leven hebben gevormd. Afgezien van mijn familie zijn de meeste namen en herkenbare kenmerken van de mensen in dit boek veranderd. Moge ieder van jullie je weg terug naar het water vinden.

Proloog

Mijn leven stond – Geweer op Scherp

– EMILY DICKINSON

Achter de sluier van bomen glinsterden de stemmen van de nacht. Ik stond op de veranda van het huis van mijn familie in Bickersteth, in de kleine uurtjes na middernacht, op de eenzame grens van het vrouw-zijn, op zoek naar de zee. Mijn geboorteplaats, een half spikkeltje kustlijn verstopt achter het kluwen bos daarbeneden, lag nu zo'n dertig meter verderop in het donker. Toen ik nog een meisje was had mijn moeder me geleerd om de golven aan haar kust even aandachtig te lezen als poëzie. Er was niets wat de zee niet kon repareren, zei ze altijd. Maar vanaf dit plaatsje in de heuvels, ingesloten door een bataljon van bergen, was onze zee niet meer dan een idee in de verte. Ik duwde mijn gezicht in de koele lucht en luisterde.

Hier lag de ruggengraat van ons land. Het dichtbegroeide binnenland van Jamaica, waar onze eerste slavenopstand ontstond. Deze landinwaarts buitelandse bergen waren altijd al ons toevluchtsoord geweest; heuvelruggen van kalksteen die met de tijd zachter werden, grottenclusters die op met onkruid overgroeide cockpits leken en zowel een schuilplaats als een vesting boden aan de slaafgemaakten die wisten te ontsnappen. Echo's van die voortvluchtigen galmden nog altijd door de diepste grotten, waar marinkrijgers de Engelse soldaten die het gebied niet kenden in een

hinderlaag lokten. De Engelsen riepen bevelen naar elkaar, maar hoorden vervolgens enkel hun eigen bulderende stem terugkaatsen door het holle labyrint, vervormd alsof die door een donker stuk glas was gegaan, tot ze zich in krankzinnigheid terugtrokken, niet in staat zichzelf onder ogen te komen. Nu, meer dan twee eeuwen later, voelde ik dat de babbelende nacht mij langzaam krankzinnig maakte, voelde ik een koude rilling door mijn botten gaan. Een meisje, niet in staat zichzelf onder ogen te komen.

Het binnenland was altijd van mijn vader geweest. Dit is waar hij werd geboren, ingebed tussen torenhoge blue mahoe-bomen en oeroude varens. Dit is waar hij voor het eerst een verbinding voelde met Jah, door terug te brullen naar de donder. Waar hij zichzelf voor het eerst rasta noemde. Waar ik de mannen uit mijn familie van macht zou zien opzwellen, terwijl de vrouwen krompen. Waar ik vanavond, na jaren onder zijn schaduw te zijn verschrompeld, weiger nog langer te krimpen. Ik was negentien en al mijn vrees had eindelijk plaatsgemaakt voor vuur. Ik ging voor het eerst tegen mijn vader in, waardoor hij in een woede-uitbarsting het huis uit stormde. Wat er met me zou gebeuren zodra hij terugkwam wist ik niet. Terwijl mijn broertje, zusjes en moeder binnen sliepen, bang en uitgeput van de rampspoedige avond, ijsbeerde ik over de donkere veranda en probeerde ik van het dunne strookje horizon af te lezen hoe mijn leven zou verlopen.

Terwijl ik voorbij het zwarte gebladerte van het woud de nacht in staarde, keken de ogen van iets onzichtbaars terug. Iets sinisters. Er kronkelde een trage mist door de vallei. De lucht trilde aan de andere kant van de straat, bij de standpijp waar we onze emmers met water vulden wanneer de leidingen in ons huis droogvielen. Daar, opdoemend uit het hoge gras, zag ik een vrouw in het wit. De vrouw kwam tevoorschijn als een vogelspin die uit zijn gigantische web kroop. Haar gezicht, verdoofd en weggegrepen, kwam me voor als mijn eigen gezicht. Ik bleef roerloos staan,

doodsbang, terwijl ik zag hoe dit visioen van mijn grijze zelf de heuvel af dreef, mijn kant op, gekleineerd en stemloos in die lange, witte jurk. Ze hield haar hoofd gebogen, haar dreadlocks waren in een witte sjaal boven op haar hoofd gewikkeld en ze liep zwijgend, met de blik van een rastaman op haar gericht. Al die woede waar ik eerder op de avond van brandde was uit haar gedrukt. Ze kookte en waste en onderwierp zich aan haar man, bracht meisjeskind na meisjeskind ter wereld, dat kookte en waste en zich onderwierp aan haar man. Om de nederige vrouw van een rastaman te zijn. Doorsnee en van een zelf ontdaan. Haar taal en dwalingen niet van haar. Dit was de toekomst die mijn vader voor me aan het bouwen was. Ik klampte me vast aan de koude reling van de veranda. Dat was het moment waarop ik begreep dat ik de keel van die vrouw moest doorsnijden. Dat ik haar moest vellen, haar uit mijn lichaam moest kerven.

Daar zag ik waar die beladen jaren uit mijn tienertijd naartoe hadden geleid: met elke stap die ik in de richting van het vrouw-zijn zette, groeide mijn honger naar onafhankelijkheid. Hoe meer ik over deze wereld ontdekte, des te meer ik me verzette tegen de kooi die mijn vader voor me had gebouwd. Daar, in haar rafelige contouren, zag ik het eindelijk: als ik mijn eigen pad wilde volgen, vrij wilde zijn om mijn eigen versie van haar te maken, dan moest ik hier weg. Wilde ik mezelf ooit uit dit leven kunnen bevrijden, dan moest ik vluchten. Maar hoe zou ik ooit mijn uitweg vinden? Hoe wist ik waar ik moest beginnen? Hier, in dezelfde heuvels die mijn vader hadden gevormd, ontsprong nu de kiem van mijn eigen opstand.

Ik werd gevraagd om te luisteren naar wat het land al wist. Om de uren die naar deze catastrofale nacht hadden geleid te ontvouwen, moest ik de boze geest die hem had gecreëerd eerst uitdrijven. Eerst moest ik mijn vader en onze familiegeschiedenis begrijpen. Om mijn eigen weg voorwaarts uit te zetten, moest ik

eerst mijn weg terug zien te vinden. Naar waar het garen van mijn familie aan het weefgetouw van het eiland was geknoopt. Ik moest het volgen tot ik precies vond waar het weefsel van dit verhaal begon: tientallen jaren voor mijn geboorte, voor mijn vaders geboorte. Voordat hij een lied had voor dit vreemde soort gevangenschap en een naam voor degenen die hij het liefst in vlammen wilde laten opgaan. En voordat ik maar al te goed leerde hoe je het moest zeggen.

Babylon.

I
Budgerigar

Een kooi ging op zoek naar een vogel.

– FRANZ KAFKA

De man die God zou zijn

*Kijk naar Afrika voor de kroning van een
Zwarte koning, hij zal de verlosser zijn.*

– MARCUS GARVEY

Voor de muziek kwam de regen. Vertrouwd en meedogenloos, een striemende stortvloed die niet leek te luwen en urenlang neerviel op de hoofden van de honderdduizend *rastabredren* die het Palisadoes vliegveld van Kingston hadden overspoeld en al sinds het eerste hoorngeschal van de dageraad stonden te wachten en bidden dat de storm eindelijk zou overwaaien. Sommigen waren op blote voeten gekomen, op krukken, met een vrachtlading familieleden of stamgenoten, met dikke manen van dreadlocks die om hun gezicht vielen, alle kanten op stonden, of om hun kruin waren gewikkeld als een kroon – een massa van verwilderde zwarte baarden en een luid gejubel van tongen. Eenieder werd gedreven door een hoger doel van bredren tot bredren en de zee van aanbidders strekte zich uit tot voorbij de horizon. Terwijl sommige rasta's zich op de bovenste galerij van het vliegveld verdrongen voor een beter uitzicht, klommen de vindingrijkere bredren in de verkeerstorens, op steigers of in de schaarse flamboyanten, waarbij in alle opwinding elke bloem en elk blad werd losgeschud. De rasta's duwden vervaarlijk tegen die barricades van Babylon, keken angstvallig naar de met bajonetten bewapende agenten, terwijl ze de zware regen uit hun dreadlocks zwiepten. Hun hoop was bijna tastbaar terwijl ze de hemel afspeurden, op

zoek naar de eerste glimp van het Ethiopische vliegtuig waarin de man zat die zij beschouwden als een levende god: de keizer Haile Selassie.

Op deze natte ochtend in april 1966 sloegen de waarnemend premier en zijn gezelschap het tafereel voor hen vol ongeloof gade. Boven de verzamelde menigte hing een dikke mist van ganjarook in de lucht als een eigen bedwelmende dampkring. De ministers hadden verwacht dat er een paar rasta's zouden komen, maar ze hadden er niet op gerekend dat elke rasta op het eiland dreadlock aan dreadlock zou samendrommen op Palisadoes. Geen enkele bezoeker had ooit zo'n onthaal gekregen op Jamaica. Geen enkele hoogwaardigheidsbekleder of beroemdheid – zelfs koningin Elizabeth II niet, die slechts een maand eerder een bezoek had gebracht – was ooit met zo veel uitbundigheid begroet. Het ministerie had een rode loper uitgerold voor de Ethiopische keizer en een zitgedeelte afgezet voor de vips, dat nu geheel werd bezet door onverstoorbare rastafari's die met gestrekte nek de donderende hemel bestudeerden. Er waren tien keer zoveel rasta's als politieagenten en hoewel de delegatie van de premier een elegante ceremonie voor de keizer had voorbereid, kan ik me nu het paniekerige onderonsje voorstellen, terwijl ze probeerden te bedenken hoe ze een welkomstceremonie konden houden tegen de achtergrond van die luidruchtige en onverzorgde gekken die onverstaanbare leuzen scandeerden en riepen dat Jezus een rasta-man was.

Dit samengeraapte legioen rasta's was van heinde en ver gekomen: van het westelijkste punt van Negril, van de kust van Lucea en Savanna-la-Mar, de oevers van de Milk River en de Black River, uit Oracabessa en de afgelegen oostelijke dorpen bij Port Antonio en Morant Bay, van de groene heuvels van Cockpit Country en de pokdalige bergen van Clarendon; ze hadden honderden kilometers afgelegd vanaf de kustlijn van Ocho Ríos en Montego Bay. De

gelovigen hadden zich uitgedost om hun godheid te ontmoeten en waren gehuld in heilige gewaden, van top tot teen versierd met het uitbundige rood, goud en groen van de Ethiopische vlag, het geadopteerde symbool van rastafari, dat de rastabredren op hun dashiki's, natgerengende tams en militaire insignes droegen en de *rastasistren* op hun enkellange witte jurken, felgekleurde sjaals en hoofddoeken met kwastjes. Het slechte weer weerhield hen er niet van om geestdriftig met palmladeren te wuiven en te dansen alsof ze in trance waren. Hier en daar hielden ze portretten van Zijne Keizerlijke Majesteit omhoog, grote, zorgvuldig geschilderde afbeeldingen van zijn kroning, of gestencilde Bijbelpassages over de wederopstanding van Christus als bewijs van de legitimiteit van Haile Selassie. Velen hielden spandoeken en borden in de lucht met boodschappen aan hun Messias:

WELKOM ONZE GOD EN KONING

HEIL DE GEZALFDE KONING, HEIL DAVIDS HEER EN ZOON

TOT U BID IK ALMACHTIGE

**JAH KOMT VERDRUKKING BREKEN, HIJ MAAKT
GEVANGENEN VRIJ**

Er klonken stemmen die de psalmen van rastafari zongen, terwijl luid djembégetrommel over de luchthaven dreunde. Af en toe steeg uit de menigte de kreet 'Jah! Rastafari!' op, wat een boemering van instemmende uitroepen van 'Jah! Rastafari! Jah! Rastafari!' uitlokte die als een golf over de mensenmassa rolden. De gewijde rastaoudsten van de Orde van Nyabinghi bliezen op hun gekromde abeng, het heilige instrument van de onoverwonnen marrons die zowel de Spaanse als de Britse kolonisators hadden bevochten en verslagen. Het gekreun van de hoorns deed de warme, vochtige lucht beven.

Dit waren de verdrukten en vertrapten van het land, vogelvrij verklaard en vervolgd sinds de oprichting van de rastafaribeweging in 1930, toen de visionaire straatprediker Leonard Percival Howell gehoor gaf aan de oproep van Marcus Garvey om 'naar Afrika te kijken voor de kroning van een Zwarte koning' die de Zwarte bevrijding zou inluiden. Howell volgde Garveys pijl naar het Moederland en vond daar Haile Selassie, de keizer van Ethiopië, het enige Afrikaanse land dat nooit was gekoloniseerd en verkondigde dat God was gereïncarneerd en op aarde was teruggekeerd als een Zwarte man die was geboren als Ras Tafari Makonnen. Van die man kwam zowel de legende als geboortegrond, een culturele aardverschuiving die van rastafari een blijvende bedreiging voor het kolonialisme maakte. De beweging hardde zich rond een militant geloof in Zwarte onafhankelijkheid, geïnspireerd op de heerschappij van Haile Selassie, een droom van bevrijding die alleen maar verwezenlijkt kon worden door de koloniale ketenen te verbreken en de Afrikaanse diaspora te verenigen. En hoewel de rastafaribeweging geweldloos was, waren zij de zwarte schapen van het land, gevreesd en geminacht door een christelijke samenleving die nog steeds onder Brits bewind stond, en werden ze gedwongen om als paria's in de marge te leven. Dit waren de onvrijwillig landlozen en daklozen. Hun nederzettingen geplunderd, hun akkers platgebrand door een regering die de Britse kroon diende. Toen Howell Pinnacle bouwde, de grootste rastacommune ooit en een vreedzame, zelfvoorzienende gemeenschap, werd die door de Britse regering platgegooid en werd de boodschap van eenheid en Zwarte onafhankelijkheid gesmoord. Ze waren de werklozen en kanslozen, de constante slachtoffers van staatsgeweld en intimidatie, degenen die door de regering werden opgesloten en gedwongen kaalgeschoren, degenen die door de politie hardhandig in elkaar werden geslagen. Toen in 1963 een groep rasta's weigerde de landbouwgrond waarop ze leefden af te staan aan de overheid